

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.94

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.4.1>

JEL Classification: Q01, Q18, F62

Миценко В.І.,
*канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри
 міжнародних економічних відносин та іноземних мов,
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6034-0224>,
 Центральноукраїнський національний технічний університет,
 м. Кропивницький*

НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ

Mytsenko V.I.,
*cand.sc.(ped.), assoc. prof.,
 associate professor at the department of
 international economic relations and foreign languages,
 Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi*

DIRECTIONS OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO GLOBAL VALUE CHAINS

Постановка проблеми. Глобальні ланцюги створення вартості (ГЛСВ) за останні десятиліття трансформувалися у ключову інституційно-організаційну форму світогосподарських зв'язків, у межах якої основні обсяги міжнародної торгівлі, руху капіталу, трансферу технологій та управлінських рішень здійснюються не на рівні готової продукції чи окремих галузей, а через взаємодію спеціалізованих етапів та операцій виробничо-збутового процесу. Тобто країни інтегруються не стільки як «виробники окремих продуктів», скільки як носії певних функцій – постачальники сировини, переробники, логістичні хаби, центри контролю якості, маркетингові платформи, сервісні оператори. Саме розподіл цих функцій між національними юрисдикціями визначає структуру світової доданої вартості, можливості країн щодо нарощування доходів, модернізації виробництва та підвищення рівня економічної безпеки.

Для України, яка історично інтегрувалася до міжнародної економіки переважно як експортер сировини та напівфабрикатів – аграрної продукції, металів, хімічної сировини, – проблема зміни моделі участі в ГЛСВ набуває особливої гостроти. Повномасштабна війна, руйнування виробничої та транспортної інфраструктури, блокування традиційних логістичних маршрутів, посилення нестабільності на світових ринках, «зелений» курс ЄС та перехід до нових стандартів сталого розвитку загострили структурні дисбаланси української економіки. Одночасно вони актуалізували питання: у яких саме сегментах глобальних ланцюгів створення вартості Україна може й повинна закріпитися в середньо- та довгостроковій перспективі, щоб забезпечити не лише поточний експорт, а й сталий розвиток, підвищення рівня зайнятості та стійкість до зовнішніх викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями глобальних ланцюгів вартості займається низка вітчизняних авторів, а саме: Ліпич Л. та ін. [1], Негрей М. [2], Яновська В., Гурочкіна В. [3], Степанова О. [4], Фарина О., Сімола Х. [5], Гурочкіна В., Менчинська О. [6], Яновська В., Портний О. [7] та ін.

Додатковим виміром проблеми є те, що участь у ГЛСВ не є нейтральною з позицій економічної безпеки. Надмірна концентрація на окремих ринках збуту, залежність від вузького переліку логістичних коридорів чи домінування сировинних сегментів у структурі експорту створюють специфічні вразливості, які проявилися з особливою силою в умовах російської агресії. Водночас інтеграція до ГЛСВ через розвиток переробки, логістики, сервісних компонентів здатна, навпаки, знижувати ризики, розширювати можливості диверсифікації та посилювати внутрішню стійкість економіки. Це зумовлює

потребу в науковому обґрунтуванні напрямів інтеграції України до глобальних ланцюгів створення вартості з урахуванням їхнього впливу на економічний розвиток і безпекові параметри.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація напрямів інтеграції України до глобальних ланцюгів створення вартості з урахуванням галузевого, регіонального, інституційного та цифрового вимірів, а також узгодження цих напрямів із пріоритетами економічної безпеки та переходу від експортно-сировинної до моделі високої доданої вартості. До основних завдань дослідження у статті можна віднести: здійснення аналізу особливості участі України у глобальних ланцюгах створення вартості в сучасних умовах, визначення ключових напрямів поглиблення інтеграції України до ГЛСВ з урахуванням галузевого та регіонального вимірів та обґрунтування ролі цифровізації та інституційних змін у переході до сегментів з вищою доданою вартістю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція ГЛСВ виходить із того, що сучасне виробництво товарів і послуг є результатом складної та просторово розподіленої взаємодії численних учасників, які виконують окремі функції додавання вартості. Локалізація тих чи інших функцій – постачання сировини, первинна та глибока переробка, пакування, зберігання, транспортування, оптова та роздрібна торгівля, сервісне обслуговування – визначається співвідношенням витрат, інституційної якості, доступу до ринків, наявності трудових ресурсів та інфраструктури. Відповідно, інтеграція країни до ГЛСВ може мати різну глибину й «якість»: від участі на рівні простого експорту сировини до закріплення в складних сегментах, де формуються ключові частини доданої вартості.

Методологічно аналіз участі в ГЛСВ спирається на поєднання кількісних та якісних підходів. Кількісний вимір охоплює розрахунок частки іноземної та національної доданої вартості в експорті, індексів зворотної та прямої інтеграції до ГЛСВ, структури експорту за ступенем переробки. Якісний вимір пов'язаний із вивченням інституційних умов, бізнес-моделей підприємств, логістичних конфігурацій, стандартів якості та екологічності, що визначають можливості країни просуватися «вгору» ланцюгами створення вартості [3]. Важливим є також просторовий вимір: ГЛСВ дедалі частіше набувають регіональної конфігурації, де ключову роль відіграють не абстрактні «держави», а конкретні макрорегіони, міждержавні коридори, промислові та аграрні кластери.

Для України це означає, що аналіз напрямів інтеграції повинен враховувати як макрорівневі тенденції (зміни в глобальній торгівлі, посилення ролі регіоналізації, впровадження «зелених» регуляцій), так і мезо- та мікрорівневі особливості – специфіку галузей, регіонів, логістичних ланцюгів, поведінку окремих груп підприємств [5]. Саме поєднання цих рівнів дозволяє обґрунтувати реалістичні й водночас амбітні напрями інтеграції України до ГЛСВ.

До 2014 року Україна була вбудована в ГЛСВ переважно як постачальник сировини та напівфабрикатів – зернових, олійних, металургійної продукції, хімічної сировини. Інституційні обмеження, слабка інвестиційна привабливість, невисокий рівень розвитку логістики та інфраструктури обмежували можливості закріплення в більш складних сегментах ланцюгів вартості. Після 2014 року, на тлі втрати частини промислового потенціалу та переорієнтації зовнішньої торгівлі з ринків СНД на ринки ЄС та інших країн, роль аграрного сектору в експорті істотно зросла, що посилює сировинний характер участі у ГЛСВ.

Повномасштабна війна з 2022 року різко загострила вразливість такої моделі. Блокада чорноморських портів, руйнування портової, залізничної та складської інфраструктури, підвищення ризиків морських перевезень, зміна страхових тарифів та умов кредитування експортних операцій призвели до суттєвих збоїв у функціонуванні створених раніше ланцюгів постачання. Для значної частини українських експортерів виникла потреба в оперативному пошуку альтернативних логістичних маршрутів, використанні дунайських портів, сухопутних коридорів через країни ЄС, збільшенні частки переробки й переорієнтації на нові ринки збуту.

Одночасно відбулося посилення ролі інституційного фактору: підтримка з боку ЄС, міжнародних фінансових організацій, донорських програм дозволила частково компенсувати логістичні шоки через організацію «шляхів солідарності», інвестування в портову інфраструктуру на Дунаї, розширення прикордонних переходів, прискорення процедур митного та фітосанітарного контролю [7]. Це засвідчило, що стійкість участі в ГЛСВ визначається не лише фізичною інфраструктурою, а й здатністю держави швидко адаптувати нормативно-правове поле, домовлятися з партнерами, інтегруватися до регіональних ініціатив і програм.

Як уже зазначалося, аграрний сектор становить ключовий сегмент, через який Україна вже інтегрована в ГЛСВ та може поглиблювати участь за умови зміни моделі. Її потенціал визначається природно-ресурсною базою, значним досвідом товарного виробництва, сформованими експортними позиціями, наявністю великих аграрних компаній та розгалуженої системи малих і середніх виробників. Водночас, структура участі в глобальних агропродовольчих ланцюгах демонструє домінування сировинного експорту, що обмежує можливості нарощування національної доданої вартості.

Першим перспективним напрямом інтеграції є поглиблення переробки сільськогосподарської сировини. Йдеться не лише про збільшення частки традиційних продуктів переробки (борошно, рослинні олії, м'ясні та молочні продукти), а й про розвиток виробництва продукції з високим ступенем

готовності: готових харчових продуктів, органічних продуктів, дитячого харчування, протеїнових концентратів, біопродуктів, функціональних харчових компонентів. Закріплення України в цих сегментах ГЛСВ означає перехід від ролі постачальника зерна та олійних культур до ролі постачальника складних продуктів, які інтегруються до міжнародних роздрібних мереж, спеціалізованих нішевих ринків. Така трансформація потребує інвестицій у сучасні переробні потужності, впровадження стандартів харчової безпеки, сертифікації за вимогами ЄС та інших розвинених ринків, розвитку маркетингових компетенцій і власних брендів.

Другий важливий напрям пов'язаний із розвитком агрологістики в ГЛСВ, адже Україна може позиціонувати себе не лише як виробник аграрної продукції, а й як регіональний логістичний хаб для транспортування сировини й продуктів переробки до ринків країн-членів ЄС, країн Близького Сходу, Північної Африки, Азії [8]. Це передбачає модернізацію портової, залізничної та автомобільної інфраструктури, створення сучасних елеваторних комплексів, холодильних і складських потужностей, впровадження цифрових систем управління потоками, електронних платформ планування транспортування, відстеження вантажів у режимі реального часу. Розвиток агрологістичних сервісів, орієнтованих на вимоги глобальних торговельних мереж, дозволяє Україні закріплюватися в ланцюгах створення вартості не лише на стадії виробництва, а й на стадії транспортування, зберігання, консолідації та розподілу продукції.

Третім блоком виступає інтеграція вимог сталого розвитку в аграрні ланцюги створення вартості. Посилення екологічних стандартів у країнах-членах ЄС, введення механізмів вуглецевого коригування імпорту, зростання попиту на продукцію з підтвердженням «зеленим» профілем означають, що участь у ГЛСВ дедалі більше залежатиме від здатності виробників доводити екологічну відповідальність: раціональне використання земель, водних ресурсів, скорочення викидів парникових газів, збереження біорізноманіття. Для України це створює як виклики, так і можливості. З одного боку, невідповідність екологічним стандартам може обмежити доступ до високомаржинальних сегментів ланцюгів створення вартості; з іншого – адаптація аграрної політики до вимог сталого розвитку, розвиток органічного виробництва, систем сертифікації та простежуваності дають змогу закріпитися в «зелених» ланцюгах, де додана вартість значно вища.

Поза аграрним сектором важливим напрямом інтеграції України до ГЛСВ є розвиток індустріально-переробного комплексу – харчової, деревообробної, легкої та частини машинобудівної промисловості, орієнтованої на задоволення попиту внутрішнього та зовнішніх ринків. Історично значна частина промисловості України була інтегрована у виробничі ланцюги країн колишнього СРСР, що в сучасних умовах стало фактором вразливості. Переорієнтація на нові ринки збуту та участь у ГЛСВ потребує переосмислення промислової політики.

Перспективним напрямом є розвиток виробництв, які спираються на національну сировинну базу, але створюють продукти з високою доданою вартістю. У деревообробній галузі це може бути виробництво меблів, елементів інтер'єру, будівельних конструкцій, плитних матеріалів з високим ступенем обробки, що інтегруються в міжнародні ланцюги будівельної, меблевої, логістичної індустрії. У легкій промисловості перспективу становить спеціалізація на нішевих видах одягу, взуття, технічного текстилю, які виробляються за контрактами для глобальних компаній та брендів. У машинобудуванні – розвиток виробництва комплектуючих, вузлів, простого обладнання, що постачаються до регіональних виробничих ланцюгів у межах ЄС та сусідніх ринків.

Формування таких ланцюгів доданої вартості потребує поєднання кількох умов: модернізації виробничих потужностей, адаптації до міжнародних стандартів якості та безпеки, розбудови системи логістичного й сервісного обслуговування, розвитку кластерних форм організації бізнесу. Важливо, що інтеграція до ГЛСВ у цих сферах не обов'язково передбачає створення повного виробничого циклу; країна може спеціалізуватися на окремих стадіях – обробці сировини, виготовленні компонентів, остаточному складанні, пакуванні чи сервісному супроводі – залежно від наявних компетенцій та ресурсів.

Тому на сьогодні усі процеси інтеграції до ГЛСВ залежать в основному від цифрової трансформації економіки, яка виступає не самостійним сектором, а горизонтальною інфраструктурою. Цифрові технології пронизують усі стадії ланцюгів створення вартості – від планування виробництва й управління ресурсами до логістики, розрахунків, роботи з клієнтами, контролю якості та екологічної звітності [1].

Для аграрних і промислових підприємств першочерговим завданням є запровадження систем управління ресурсами (ERP), виробничими процесами, складськими запасами, взаємодією з постачальниками та покупцями. Це забезпечує прозорість даних, підвищує оперативність прийняття рішень, дозволяє знижувати витрати й адаптуватися до вимог глобальних партнерів щодо електронного обміну інформацією, використання електронних накладних, стандартів даних. У сфері логістики цифровізація означає впровадження систем відстеження вантажів, електронних черг у портах і на прикордонних переходах, платформ для бронювання транспортних послуг, інтегрованих із митними та фітосанітарними сервісами.

Не менш важливим є цифрове оновлення публічного сектору, адже електронні реєстри власності, земельних ділянок, дозвільних документів, інтегровані з геоінформаційними системами, зменшують транзакційні витрати, підвищують рівень довіри інвесторів, спрощують процедури відкриття та ведення бізнесу. Сервіси електронного декларування, митного оформлення, реєстрації контрактів, сертифікації продукції забезпечують синхронізацію з вимогами ГЛСВ, де час і передбачуваність адміністративних процедур стають критичним параметром конкурентоспроможності.

Цифрова трансформація також відіграє ключову роль у забезпеченні простежуваності ланцюгів постачання. Системи обліку походження сировини, методів виробництва, екологічних характеристик, умов праці, які часто формуються у форматі блокчейн-рішень або спеціалізованих платформ, стають необхідною умовою доступу до ланцюгів вартості транснаціональних компаній та глобальних роздрібних мереж [2]. Для України це означає потребу у створенні та підтримці цифрових систем сертифікації, реєстрів виробників, баз даних щодо екологічних та соціальних показників.

Відповідно до цього, інституційне середовище є одним із ключових факторів, які визначають, чи буде країна сприйматися глобальними компаніями як надійний партнер у ланцюгах створення вартості. Йдеться не лише про формальні закони, а й про якість їх застосування, передбачуваність регуляторної політики, рівень корупції, ефективність судової системи, наявність дієвих механізмів захисту прав інвесторів і власності.

Напрями інституційної інтеграції охоплюють гармонізацію законодавства з нормами ЄС, приєднання до міжнародних угод у сфері торгівлі, інвестицій, захисту інтелектуальної власності, технічного регулювання. Важливою складовою є реформування системи технічних стандартів і процедур сертифікації, щоб українська продукція могла безперешкодно включатися в ланцюги поставок для європейських та інших ринків. Це стосується не лише аграрної та харчової продукції, а й промислових товарів, будівельних матеріалів, елементів інфраструктури.

Іншим аспектом є посилення інституцій економічної безпеки, адже в умовах участі в ГЛСВ держава має володіти інструментами моніторингу й управління ризиками, пов'язаними з концентрацією експорту, залежністю від окремих імпортерів технологій чи матеріалів, змінами в регуляторній політиці країн-партнерів [4]. Це потребує розбудови системи стратегічного аналізу, координації між економічними та безпековими інституціями, взаємодії з бізнесом у форматі публічно-приватного діалогу.

Участь у ГЛСВ реалізується не на абстрактному рівні «країни загалом», а через конкретні регіони, агломерації, промислові та аграрні кластери, логістичні вузли. Для України регіональний вимір інтеграції означає, що різні області можуть формувати власні спеціалізації у глобальних ланцюгах залежно від ресурсної бази, історично сформованих видів діяльності, наближеності до кордонів та інфраструктурних коридорів.

Прикордонні регіони з розвинутою транспортною інфраструктурою та логістичними хабами можуть спеціалізуватися на функціях транзиту, консолідації та розподілу товарних потоків, розвитку складської логістики, митно-логістичних сервісів. Регіони з потужним аграрним потенціалом – на інтегрованих агропродовольчих ланцюгах, включно з виробництвом, переробкою, логістикою, експортом готової продукції. Області з розвиненим промисловим потенціалом – на ланцюгах переробки сировини, виробництва компонентів, виробничих послуг [6]. Важливо, що інтеграція до ГЛСВ у регіональному вимірі має спиратися на стратегічне планування розвитку територіальних громад, регіональні стратегії смарт-спеціалізації, інструменти підтримки кластерів, індустриальних та логістичних парків.

Також участь у ГЛСВ, поєднуючи можливості й ризики, з одного боку, дозволяє країні користуватися перевагами міжнародного поділу праці, отримувати доступ до технологій, капіталу, ринків, підвищувати продуктивність та зайнятість. З іншого – поглиблює залежність від зовнішніх факторів: кон'юнктури світових ринків, геополітичних рішень, логістичних ризиків, регуляторних змін. Для України, яка перебуває в умовах війни та водночас декларує курс на глибоку інтеграцію до європейського економічного простору, питання економічної безпеки стає центральним у формуванні напрямів інтеграції до ГЛСВ.

Ключовими ризиками є: надмірна концентрація експорту на окремих товарних групах та ринках збуту; залежність від обмеженої кількості логістичних коридорів; критична залежність від імпорту окремих видів сировини, матеріалів, обладнання; можливі зміни в регуляторній політиці країн-партнерів (екологічні, санітарні, технічні бар'єри). Зменшення цих ризиків потребує диверсифікації товарної структури експорту, розвитку внутрішніх ланцюгів створення вартості, розбудови альтернативних логістичних маршрутів, формування стратегічних запасів критичних ресурсів, підтримки імпортозаміщення там, де це економічно доцільно та безпечно значуще.

Висновки з проведеного дослідження. Системний аналіз дозволяє стверджувати, що інтеграція України до глобальних ланцюгів створення вартості має спиратися на комплексну стратегію, яка поєднує галузевий, регіональний, інституційний та цифровий виміри. Аграрний сектор виступає природним ядром інтеграції, але модель участі має трансформуватися від сировинної до інтегрованої – із глибокою переробкою, розвитком агрологістики, впровадженням стандартів сталого розвитку,

закріпленням у вищих сегментах доданої вартості. Індустріально-переробний комплекс може відігравати роль «мосту» між національною сировинною базою та потребами ГЛСВ у компонентах, матеріалах, готовій продукції, орієнтованій на стандарти міжнародних ринків.

Цифрова трансформація має розглядатися як інфраструктурний фундамент інтеграції до ГЛСВ, забезпечуючи прозорість даних, ефективність операцій, простежуваність ланцюгів постачання, відповідність вимогам партнерів щодо якості, безпеки та екологічності продукції. Інституційні реформи та гармонізація нормативно-правової бази з правом ЄС створюють правила гри, які роблять Україну передбачуваним і надійним учасником глобальних ланцюгів вартості. Регіональний вимір інтеграції дозволяє реалізувати потенціал територіальних громад і областей, формуючи кластери, які стають «точками входу» до ГЛСВ.

Узгодження напрямів інтеграції з пріоритетами економічної безпеки вимагає дотримання трьох стратегічних орієнтирів. По-перше, інтеграції – поглиблення участі в тих сегментах ГЛСВ, де створюється вища додана вартість і формується простір для розвитку національних компетенцій. По-друге, диверсифікації – розширення географії ринків, партнерів, логістичних маршрутів, щоб зменшити залежність від окремих вузлів глобальної мережі. По-третє, цифровізації – системного впровадження цифрових інструментів у виробництво, логістику, державне управління, сертифікацію та моніторинг ризиків.

Реалізація такої стратегії у поєднанні з відновленням інфраструктури, підтримкою інвестицій та розвитком людського капіталу створить передумови для переходу від експортно-сировинної моделі до участі у глобальних ланцюгах високої доданої вартості, що є ключовою умовою стійкого розвитку України й зміцнення її економічної безпеки в умовах довготривалої турбулентності світової економіки.

Література

1. Ліпич Л. Г., Хілуха О. А., Кушнір М. А., Волинець І. Г. Вплив розвитку ІТ-технологій на ланцюги створення вартості. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Випуск 36. С. 165-173.
2. Негрей М. В. Цифрова трансформація аграрного сектору: перспективи, виклики та рішення. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. № 8(1). С. 94-100. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.94-100>.
3. Яновська В., Гурочкіна В. Україна у глобальних ланцюгах створення вартості: виклики та перспективи економічного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск №(65). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-108>.
4. Степанова О. В. Публічно-приватні партнерства в глобальних ланцюгах формування вартості. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3775> (дата звернення: 20.07.2025).
5. Фарина О., Сімола Х. Вплив структури торгівлі на чутливість економіки до зовнішніх шоків: застосування глобальної векторної авторегресійної моделі для України. *Вісник Національного банку України*. 2019. № 247. С. 4-19.
6. Гурочкіна В. В., Менчинська О. М. Особливості формування та функціонування інтегрованих структур в глобальних ланцюгах створення вартості. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 3. С. 248-257.
7. Яновська В. П., Портний О. В. Еволюція моделей ціннісно-орієнтованого управління: від доданої вартості до ESG. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. Київ : Видавництво КІБІТ, 2020. № 46(4). С. 4–10.
8. Волощук В. Р., Богачик С. В., Іванишин О. В. Формування ланцюгів постачань ресурсів в інноваційній системі агрологістики. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 13. С. 19-23.

References

1. Lypych, L.H., Khilukha, O.A., Kushnir, M.A. and Volynets, I.H. (2023), "The impact of IT development on value chains", *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna*, Issue 36, pp. 165-173.
2. Nehrei, M.V. (2023), "Digital transformation of the agricultural sector: prospects, challenges and solutions", *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, no. 8(1), pp. 94-100.
3. Yanovska, V. and Hurochkina, V. (2024), "Ukraine in global value chains: challenges and prospects of economic development", *Ekonomika ta suspilstvo*, Issue no. 65, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-108>.
4. Stepanova, O.V. (2015), "Public-private partnerships in global value chains", *Efektivna ekonomika*, no. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3775> (access date July 20, 2025).

5. Faryna, O. and Simola, Kh. (2019), "The influence of the trade structure on the sensitivity of the economy to external shocks: the application of the global vector autoregression model for Ukraine", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 247, pp. 4-19.
6. Hurochkina, V.V. and Menchynska, O.M. (2020), "Features of the formation and functioning of integrated structures in global value chains", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 3, pp. 248-257.
7. Yanovska, V.P. and Portnyi, O.V. (2020), "The evolution of value-oriented management models: from added value to ESG", *Visnyk Kyivskoho instytutu biznesu ta tekhnolohii*, Vydavnytstvo KIBIT, Kyiv, Ukraine, no. 46(4), pp. 4-10.
8. Voloshchuk, V.R., Bohachyk, S.V. and Ivanyshyn, O.V. (2020), "Formation of resource supply chains in the innovative agrolistics system", *Pidpryemnytstvo ta innovatsii*, no. 13, pp. 19-23.

Миценко В. І.

Напрями інтеграції України до глобальних ланцюгів створення вартості

Мета. Систематизація напрямів інтеграції України до глобальних ланцюгів створення вартості з урахуванням галузевого, регіонального, інституційного та цифрового вимірів, а також узгодження цих напрямів із пріоритетами економічної безпеки та переходу від експортно-сировинної до моделі високої доданої вартості.

Методика дослідження. Методологічну основу дослідження становлять системний та структурно-логічний аналіз, інституційний і порівняльний підходи, а також узагальнення наукових напрацювань вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері глобальних ланцюгів створення вартості. Системний підхід використано для аналізу участі України у ГЛСВ на макро-, мезо- та мікрорівнях з урахуванням виробничих, логістичних, інституційних і цифрових чинників. Структурно-логічний аналіз забезпечив послідовне виокремлення ключових секторів та напрямів поглиблення інтеграції України до ГЛСВ. Інституційний підхід застосовано для оцінки впливу регуляторного середовища, державної політики та міжнародної підтримки на стійкість ланцюгів створення вартості в умовах воєнних викликів. Порівняльний підхід дозволив зіставити моделі участі України у ГЛСВ у різні періоди та секторальні напрями. Узагальнення наукових джерел сприяло формуванню комплексних висновків щодо перспектив інтеграції України до глобальних ланцюгів високої доданої вартості.

Результати дослідження. Визначено, що глобальні ланцюги створення вартості сформувалися як провідна форма організації сучасних світогосподарських зв'язків, у межах яких країни закріплюються не стільки як виробники готової продукції, скільки як носії окремих функцій – від постачання сировини до переробки, логістики, сервісу, контролю якості та дотримання екологічних стандартів. Обґрунтовано, що цифрова трансформація має розглядатися як горизонтальна інфраструктура інтеграції України до ГЛСВ і передбачає впровадження ERP- та логістичних систем, електронних реєстрів, сервісів митного й фітосанітарного оформлення, платформ простежуваності та сертифікації. Визначено ключову роль інституційних чинників, зокрема гармонізації нормативно-правової бази з правом ЄС, удосконалення стандартів якості й безпеки, а також розвитку механізмів моніторингу ризиків участі у ГЛСВ.

Наукова новизна результатів дослідження. Обґрунтовано, що інтеграція України до глобальних ланцюгів створення вартості в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій є багаторівневим процесом, який поєднує галузевий, регіональний, інституційний та цифровий виміри, що, на відміну від секторальних підходів, дає змогу комплексно оцінювати якість участі країни у ГЛСВ з позицій економічної стійкості та безпеки. Набуло подальшого розвитку положення щодо ролі аграрного сектору через обґрунтування переходу від сировинної до інтегрованої моделі участі з глибокою переробкою та розвитком агрологістики. Удосконалено підхід до визначення напрямів інтеграції України до ГЛСВ шляхом урахування цифрової трансформації як горизонтальної інфраструктури ланцюгів створення вартості, що підвищує адаптивність і конкурентоспроможність національних виробників.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані при формуванні державної та регіональної економічної політики, розробленні галузевих стратегій і програм підтримки підприємств, орієнтованих на поглиблення участі України у глобальних ланцюгах створення вартості.

Ключові слова: глобальні ланцюги створення вартості, інтеграція, додана вартість, цифровізація, логістика, економічна безпека, сталий розвиток.

Mytsenko V.I.

DIRECTIONS OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO GLOBAL VALUE CHAINS

Purpose. The aim of the article is to systematize the directions of Ukraine's integration into global value chains, taking into account the sectoral, regional, institutional, and digital dimensions, as well as to align these directions with the priorities of economic security and the transition from an export-raw material model to a high value-added model.

Methodology of research. The methodological basis of the study comprises a systems and structural-logical analysis, institutional and comparative approaches, as well as the synthesis of scientific findings of domestic and foreign researchers in the field of global value chains. The systemic approach was used to analyse Ukraine's participation in GLSVs at the macro, meso and micro levels, taking into account production, logistics, institutional and digital factors. Structurally-logical analysis ensured the sequential identification of key sectors and areas for deepening Ukraine's integration into the GVCs. The institutional approach was used to evaluate the impact of the regulatory environment, state policy and international support on the resilience of value chains in the face of military challenges. The comparative approach allowed us to compare models of Ukraine's participation in GVCs in different periods and sectors. The synthesis of scientific sources contributed to the formation of comprehensive conclusions regarding the prospects for Ukraine's integration into global value chains with high added value.

Findings. The article demonstrates that global value chains have become the dominant form of organization of contemporary global economic relations, within which countries are positioned not so much as producers of finished goods but rather as performers of specific functions – from raw material supply to processing, logistics, services, quality control, and compliance with environmental standards. It is substantiated that digital transformation should be considered a horizontal infrastructure for Ukraine's integration into GVCs and includes the implementation of ERP and logistics systems, electronic registries, customs and phytosanitary clearance services, as well as traceability and certification platforms. The key role of institutional factors is identified, in particular the harmonization of the regulatory framework with EU law, improvement of quality and safety standards, and the development of mechanisms for monitoring the risks of participation in GVCs.

Originality. It has been substantiated that the integration of Ukraine into global value chains in the context of military and post-military transformations is a multi-level process that combines sectoral, regional, institutional and digital dimensions. Unlike sectoral approaches, this allows for a comprehensive evaluation of the quality of a country's participation in GLVC from the perspective of economic resilience and security. The role of the agricultural sector has been further developed through the justification of the transition from a raw materials-based model to an integrated model involving deep processing and the development of agri-logistics. The approach to determining the directions of Ukraine's integration into the GVCs has been improved by taking into account the digital transformation of the horizontal infrastructure of the value chains, which increases the adaptability and competitiveness of national producers.

Practical value. The results of the study can be used when forming state and regional economic policy, developing sectoral strategies and programmes to support enterprises, and promoting Ukraine's participation in global value chains.

Key words: global value chains, integration, value added, digitalization, logistics, economic security, sustainable development.

Дата надходження рукопису: 21.10.2025

Дата прийняття рукопису до друку: 28.11.2025

Дата публікації: 26.12.2025